DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)
24. oktober 2002 *

I sag C-81/01,

angående en anmodning, som Cour de cassation (Frankrig) i medfør af artikel 234 EF har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Borie Manoux SARL

mod

Directeur de l'Institut national de la propriété industrielle (INPI),

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 40 i Rådets forordning (EØF) nr. 2392/89 af 24. juli 1989 om fastsættelse af almindelige regler for betegnelse og præsentation af vin og druemost (EFT L 232, s. 13), som affattet ved Rådets forordning (EØF) nr. 3897/91 af 16. december 1991 (EFT L 368, s. 5),

* Processprog: fransk.

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, R. Schintgen (refererende dommer), og dommerne N. Colneric og V. Skouris,

generaladvokat: L.A. Geelhoed
justitssekretær: R. Grass,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Den Franske Republik ved G. de Bergues og L. Bernheim, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved A.M. Alves Vieira og G. Berscheid, som befuldmægtigede,

på grundlag af den refererende dommers rapport,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 14. marts 2002,

afsagt følgende

Dom

1 Ved dom af 13. februar 2001, indgået til Domstolen den 16. februar 2001, har Cour de cassation i medfør af artikel 234 EF forelagt Domstolen et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 40 i Rådets forordning (EØF) nr. 2392/89 af 24. juli 1989 om fastsættelse af almindelige regler for betegnelse og præsentation af vin og druemost (EFT L 232, s. 13), som affattet ved Rådets forordning (EØF) nr. 3897/91 af 16. december 1991 (EFT L 368, s. 5, herefter »forordning nr. 2392/89«).

2 Spørgsmålet er blevet rejst under en sag mellem selskabet Borie Manoux SARL (herefter »Borie Manoux«) med hjemsted i Bordeaux (Frankrig) og direktøren for Institut national de la propriété industrielle (herefter »INPI«) vedrørende registreringen af mærket »Les Cadets d'Aquitaine« med henblik på markedsføring af vine med oprindelse i Bergeracois.

Relevante retsregler

Fællesskabsbestemmelser

3 Ifølge tredje betragtning til forordning nr. 2392/89 har de almindelige regler for betegnelse og præsentation af vin, der indføres ved den pågældende forordning,

til formål at give så nøjagtige og præcise oplysninger som muligt for at lette den bedømmelse af produkterne, som foretages af eventuelle købere og de offentlige organer, der skal regulere og kontrollere handelen med disse produkter.

4 Forordning nr. 2392/89 regulerer betegnelsen og præsentationen af kvalitetsvine fremstillet i bestemte dyrkningsområder (herefter »kvbd«), således som udtrykket er anvendt i Rådets forordning (EØF) nr. 823/87 af 16. marts 1987 om fastlæggelse af særlige regler for kvalitetsvine fra bestemte dyrkningsområder (EFT L 84, s. 59), som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 2043/89 af 19. juni 1989 (EFT L 202, s. 1).

5 Det bestemmes i artikel 11 i forordning nr. 2392/89:

»1. For kvbd skal etiketbetegnelsen omfatte angivelse af

a) navnet på det bestemte dyrkningsområde, hvorfra en vin hidrører

[...]

2. For kvbd kan der i etiketbetegnelsen tilføjes angivelse af

[...]

c) et mærke i henhold til betingelserne i artikel 40

[...]

l) navnet på en geografisk enhed, der er mindre end det bestemte dyrkningsområde, i henhold til betingelserne i artikel 13

[...]«

6 Det præciseres i artikel 12, stk. 1, i forordning nr. 2392/89:

»Alene de i artikel 11 nævnte angivelser kan anvendes som etiketbetegnelse for en kvbd.

Dog

[...]

— kan medlemsstaterne give tilladelse til, at der sammen med navnet på det bestemte dyrkningsområde, som omhandles i artikel 11, stk. 1, litra a), anføres navnet på en større geografisk enhed, som det bestemte dyrkningsområde er en del af, med henblik på nærmere at angive dettes beliggenhed under forudsætning af, at betingelserne for anvendelse af navnet på ovennævnte bestemte dyrkningsområde og anvendelse af navnet på den omhandlede geografiske enhed overholdes.«

7 Det bestemmes i artikel 13, som der henvises til i samme forordnings artikel 11, stk. 2, litra l), at producentmedlemsstaterne kan forsyne en kvbd med navnet på en geografisk enhed, der er mindre end det pågældende bestemte dyrkningsområde, når denne geografiske enhed er tydeligt afgrænset, og alle druer, hvoraf denne vin fremstilles, hidrører fra denne enhed.

8 Det hedder i artikel 40, stk. 1 og 2, i forordning nr. 2392/89:

»1. Betegnelsen for og præsentationen af de i denne forordning nævnte produkter samt reklame for disse produkter under enhver form må ikke være fejlagtig eller kunne give anledning til forveksling eller vildlede de personer, til hvem de er rettet, navnlig for så vidt angår

— angivelserne i henhold til artikel [...] 11 [...]

— produkternes egenskaber, navnlig [...] oprindelse eller herkomst [...]

— [...].

Det geografiske navn, der betegner et bestemt dyrkningsområde, skal være tilstrækkeligt nøjagtigt, og det skal være almindeligt kendt, at det er knyttet til produktionsområdet, således at det under hensyn til eksisterende forhold kan undgås, at der opstår mulighed for forveksling.

2. Når betegnelse, præsentation og reklame vedrørende de i denne forordning nævnte produkter suppleres med mærker, må disse mærker ikke indeholde ord, dele af ord, symboler eller illustrationer,

a) der er af en sådan art, at de kan give anledning til forveksling eller vildlede de personer, til hvem de er rettet, jf. stk. 1, eller

b) der

— af de personer, som de tager sigte på, kan forveksles med hele eller dele af betegnelsen for en bordvin, en kvbd eller en importeret vin, hvis betegnelse er omfattet af fællesskabsbestemmelser, eller med betegnelsen for et andet

produkt omhandlet i artikel 1, stk. 1, første afsnit, og i artikel 36, stk. 1, første afsnit, eller

— er identiske med betegnelsen for et sådant produkt, uden at en sådan betegnelse eller præsentation er tilladt for de produkter, der er anvendt til fremstilling af de endelige produkter, der er nævnt ovenfor.

Desuden må der ikke på etiketten for en bordvin, en kvbd eller en indført vin anvendes mærker, hvori der forekommer ord, dele af ord, symboler eller illustrationer, som,

[...]

b) for så vidt angår bordvine betegnet i medfør af artikel 72, stk. 2 og 3, i forordning (EØF) nr. 822/87, kvbd eller indførte vine, indeholder forkerte angivelser, særlig med hensyn til geografisk oprindelse, vinstoksort, høstår eller benævnelse vedrørende en højere kvalitet;

[...]«

Nationale bestemmelser

9 I henhold til artikel L. 711-3, litra c), i den franske code de la propriété intellectuelle (JORF af 3.7.1992, s. 8801) »[må e]t tegn, [...] som kan vildlede offentligheden bl.a. vedrørende produktets eller tjenesteydelsens beskaffenhed, kvalitet eller geografiske oprindelse, [...] ikke anvendes som varemærke eller som bestanddel af et varemærke«. I henhold til artikel L. 711-4, litra h), i code de la propriété intellectuelle »[må e]t tegn, [...] som kan skade ældre rettigheder, herunder navnlig [...] en territorial enheds navn, anseelse eller omdømme, ikke anvendes som varemærke«.

Tvisten i hovedsagen

10 Den 6. januar 1997 indgav Borie Manoux en ansøgning til INPI om registrering af varemærket »Les Cadets d'Aquitaine« med henblik på markedsføring af vine, der i oprindelsesbetegnelsen angav at stamme fra Bergeracois, der er et bestemt dyrkningsområde, der udgør en del af den administrative region Aquitaine (Frankrig).

11 Ved afgørelse af 8. juli 1997 afslog direktøren for INPI denne ansøgning under henvisning til artikel L. 711-3 i code de la propriété intellectuelle og artikel 11 og 40 i forordning nr. 2392/89.

12 Borie Manoux anlagde herefter sag ved Cour d'appel de Bordeuax (Frankrig) til prøvelse af denne afgørelse. Ved dom af 26. oktober 1998 stadfæstede denne domstol afgørelsen.

13 Efterfølgende har Borie Manoux iværksat appel af denne dom ved Cour de cassation. Ifølge sagsøgeren i hovedsagen har Cour d'appel de Bordeaux bl.a. tilsidesat artikel 11 og 40 i forordning nr. 2392/89, eftersom retten principielt har lagt til grund, at angivelsen »Aquitaine« i varemærket »Les Cadets d'Aquitaine« er retsstridig, idet denne angivelse ikke udgør en geografisk henvisning, hvis brug er foreskrevet i national ret eller i en fællesskabsretsakt, uden at undersøge eller præcisere, hvorledes denne angivelse var af en sådan beskaffenhed, at den kunne være vildledende for så vidt angår produktets oprindelse, kvalitet eller beskaffenhed, eller indebære en risiko for forveksling med en national eller en fælleskabsretlig betegnelse.

14 I forelæggelsesdommen har Cour de cassation udtalt, at i henhold til artikel 11, stk. 2, i forordning nr. 2392/89 kan der i etiketbetegnelsen tilføjes yderligere oplysninger, bl.a. et mærke, i henhold til betingelserne i forordningens artikel 40. Retten anfører ligeledes, at forordningens artikel 40, stk. 2, bestemmer, at når betegnelse, præsentation og reklame vedrørende de i forordningen nævnte produkter suppleres med mærker, må disse mærker ikke indeholde ord, dele af ord, symboler eller illustrationer, der er af en sådan art, at de kan give anledning til forveksling eller vildlede de personer, til hvem de er rettet, jf. bestemmelsens stk. 1, dvs. bl.a. for så vidt angår de oplysninger, der er fastsat i den omtalte artikel 11, og med hensyn til produkternes egenskaber, som f.eks. beskaffenhed, oprindelse eller herkomst.

15 Cour de cassation har tilføjet, at ifølge artikel 12, stk. 1, i forordning nr. 2392/89 kan alene de i samme forordnings artikel 11 nævnte angivelser anvendes som etiketbetegnelse for en kvbd, og at Cour d'appel de Bordeaux har fastslået, at der er indgivet ansøgning om registrering af et varemærke for vin fra Aquitaine-området, der indeholder det geografiske navn »Aquitaine«, hvilket er en angivelse, hvis anvendelse ikke er foreskrevet i forordningens artikel 11.

16 Det er på denne baggrund, at Cour de cassation har besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende spørgsmål:

»[Skal] artikel 40 i forordning nr. 2392/89 [...] fortolkes således, at det er forbudt at registrere en geografisk angivelse som varemærke for de i forordningen omhandlede produkter, hvis anvendelse ikke er foreskrevet i forordningens artikel 11, selv når registreringen af et sådant varemærke ikke kan vildlede forbrugeren med hensyn til vinens herkomst og ikke giver anledning til forveksling med en registreret geografisk betegnelse, for så vidt som en sådan registrering kunne føre til den antagelse, at den pågældende geografiske angivelse, som vedrører det område, hvor vinen faktisk er fremstillet, men som også omfatter andre oprindelsesbetegnelser, er beskyttet[?]«

Det præjudicielle spørgsmål

17 Med sit spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 40 i forordning nr. 2392/89 er til hinder for, at et varemærke, der skal anvendes ved markedsføring af vin, der indeholder en geografisk angivelse, hvis anvendelse ikke er foreskrevet i forordningens artikel 11, registreres, når registreringen, selv om den ikke kan vildlede forbrugeren med hensyn til vinens herkomst og ikke kan give anledning til forveksling med en registreret geografisk betegnelse, kan føre til den fejlagtige antagelse, at den pågældende geografiske angivelse er beskyttet.

18 Det bemærkes indledningsvis, at artikel 11 og 12 i forordning nr. 2392/89 viser fællesskabslovgiverens ønske om med denne forordning at indføre en detaljeret og udtømmende regulering af betegnelse og præsentation af vin (jf. dom af 5.7.1995, sag C-46/94, Voisine, Sml. I, s. 1859, præmis 22). Anvendelsen af en geografisk angivelse på etiketten er derfor kun lovlig, hvis den er tilladt i henhold til forordning nr. 2392/89.

19 Ses der bort fra artikel 12 i forordning nr. 2392/89, er det for kvalitetsvin fra bestemte dyrkningsområder kun angivelserne i forordningens artikel 11, der lovligt må findes på etiketten.

20 Ifølge artikel 11, stk. 2, litra l), i forordning nr. 2392/89, sammenholdt med artikel 13, stk. 2, er det tilladt at tilføje navnet på en mindre geografisk enhed, og ifølge forordningens artikel 12, stk. 1, andet afsnit, tredje led, at tilføje navnet på en større geografisk enhed.

21 Det kan dog konstateres, at anvendelsen af sådanne navne i begge tilfælde udtrykkeligt skal være fastsat af medlemsstaterne. Som det fremgår af den franske regerings indlæg, der er ubestridt af Borie Manoux, er dette ikke tilfældet for så vidt angår navnet »Aquitaine«.

22 Ifølge artikel 11, stk. 2, litra c), i forordning nr. 2392/89 kan etiketbetegnelsen ligeledes tilføjes et mærke i henhold til betingelserne i forordningens artikel 40. En af disse betingelser er bl.a., at mærket ikke må kunne vildlede forbrugeren med hensyn til vinens herkomst og ikke må give anledning til forveksling med en beskyttet betegnelse.

23 Den forelæggende ret, der skal vurdere omstændighederne i den foreliggende sag, lægger åbenbart til grund, at anvendelsen af det pågældende mærke opfylder de to ovennævnte betingelser. Retten ønsker imidlertid oplyst, om den omstændighed, at registreringen af et mærke, der indeholder en geografisk angivelse, kan føre til en antagelse om, at denne angivelse er beskyttet som bestemt dyrkningsområde, er tilstrækkelig til at fastslå, at artikel 40 i forordning nr. 2392/89 forbyder registreringen af det pågældende mærke.

24 Der erindres i denne forbindelse om, at formålet med artikel 40 i forordning nr. 2392/89 hovedsagelig er at forbyde falsk anvendelse af mærker (jf. dom af 29.6.1995, sag C-456/93, Langguth, Sml. I, s. 1737, præmis 29). Som Domstolen har fastslået vedrørende Rådets forordning (EØF) nr. 355/79 af 5. februar 1979 om fastsættelse af almindelige regler for betegnelse og præsentation af vin og druemost (EFT L 54, s. 99), der er ophævet og erstattet ved forordning nr. 2392/89, skal enhver form for praksis, der kan skabe forveksling, fjernes i handelen med vin (dom af 25.2.1981, sag 56/80, Weigand, Sml. s. 583, præmis 18).

25 Det fremgår af fast retspraksis, at for at et mærke kan antages at give anledning til forvekslinger eller vildlede de personer, til hvem det er rettet, skal det godtgøres, at der i betragtning af de pågældende forbrugeres opfattelse eller vaner består en reel risiko for, at deres økonomiske adfærd påvirkes deraf (jf. bl.a. dom af 28.1.1999, sag C-303/97, Sektkellerei Kessler, Sml. I, s. 513, præmis 33).

26 Som Domstolen flere gange har fastslået, tilkommer det den nationale ret at vurdere, om et varemærke er vildledende. Den nationale ret skal i denne forbindelse tage hensyn til den formodede forventning hos en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger (jf. bl.a. Sektkellerei Kessler-dommen, præmis 36).

27 For at forbuddet i artikel 40 i forordning nr. 2392/89 finder anvendelse, er det derfor ikke tilstrækkeligt, at anvendelsen af et mærke, der indeholder en geografisk angivelse, i sig selv kan give anledning til at tro, at der er tale om en geografisk angivelse, der er beskyttet, men i virkeligheden ikke er det. I øvrigt skal det godtgøres, at der foreligger en reel risiko for, at de pågældende forbrugeres økonomiske adfærd påvirkes af anvendelsen af et sådant mærke.

28 Det skal imidlertid understreges, at artikel 40 i forordning nr. 2392/89 ikke fastsætter de betingelser, der skal være opfyldt for at opnå registrering af et varemærke i henhold til national ret, men derimod vedrører betegnelsen og præsentationen af de produkter, der er omfattet af denne forordning, samt den måde, hvorpå et mærke kan anvendes som tilføjelse til den pågældende betegnelse. Det tilkommer ikke Domstolen at afgøre, hvorvidt et i fællesskabsretten fastsat forbud mod at anvende et mærke ved betegnelsen af vine kan føre til, at registreringen af mærket forbydes i henhold til national ret.

29 Det præjudicielle spørgsmål skal derfor besvares med, at artikel 40 i forordning nr. 2392/89 skal fortolkes således, at bestemmelsen ikke er til hinder for anvendelsen af et varemærke, der indeholder en geografisk angivelse og skal anvendes med henblik på markedsføring af vin, og som kan føre til den fejlagtige antagelse, at den pågældende geografiske angivelse er beskyttet, medmindre der foreligger en reel risiko for, at de pågældende forbrugere vildledes, og deres økonomiske adfærd dermed påvirkes. Det tilkommer den nationale ret at afgøre, om dette er tilfældet.

Sagens omkostninger

30 De udgifter, der er afholdt af den franske regering og Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Cour de cassation ved dom af 13. februar 2001, for ret:

Artikel 40 i Rådets forordning (EØF) nr. 2392/89 af 24. juli 1989 om fastsættelse af almindelige regler for betegnelse og præsentation af vin og druemost, som affattet ved Rådets forordning (EØF) nr. 3897/91 af 16. december 1991, skal fortolkes således, at bestemmelsen ikke er til hinder for anvendelsen af et varemærke, der indeholder en geografisk angivelse og skal anvendes med henblik på markedsføring af vin, og som kan føre til den fejlagtige antagelse, at den pågældende geografiske angivelse er beskyttet, medmindre der foreligger en reel risiko for, at de pågældende forbrugere vildledes, og deres økonomiske adfærd dermed påvirkes. Det tilkommer den nationale ret at afgøre, om dette er tilfældet.

Schintgen Skouris Colneric

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 24. oktober 2002.

R. Grass

Justitssekretær

R. Schintgen

Formand for Anden Afdeling